

## بسمه تعالی

### تاریخچه حسابداری

نگهداری دفاتر حسابداری گرچه به شکل بسیار ساده از قرن‌ها پیش در تاریخ بشر معمول بوده است. بابلی‌ها پرداخت حقوق و دستمزد را با خط میخی بر الواح گلی نقش می‌کردند. مصریان قدیم درآمد و هزینه موسسات دولتی و عملیات و معاملات بنگاه‌های بازرگانی را بر کاغذ پاپیروس ثبت می‌نمودند.

دفتر داری دابل یا دوطرفه که اساس سیستم‌های جدید حسابداری است نیز سابقه ای طولانی دارد. نمونه‌های متعددی از دفاتر حسابداری به صورت مترادف که قدیمیترین آنها مربوط به سال ۱۲۱۱ میلادی است و توسط بازرگانان ایتالیایی تنظیم گردیده، در موزه‌های بزرگ دنیا موجود است.

اولین کتاب چاپی درباره دفتر داری دابل متعلق به یک راهب ایتالیایی به نام لوکا پاچولی است که در سال ۱۴۹۴ میلادی منتشر گردید و بسیاری از اصول دفترداری و حسابداری زمان ما عیناً در آن

ملاحظه می شود. به نظر بعضی از محققان احتمال می رود رساله دفترداری دوبرل پاچولی با استفاده از نسخ خطی بندتوکترولی تهیه شده است .

به تدریج با تشکیل بازارهای سرمایه و شرکت های سهامی ، نیاز به حسابداری و حسابرسی حرفه ای اجتناب ناپذیر گردید . قانون شرکت های سال ۱۸۶۲ انگلستان به منظور حمایت از سرمایه گذاران در مقابل تقلبات و سوءاستفاده ، حسابرسی شرکت های سهامی را الزامی کرد و در سال ۱۸۸۰ انجمن حسابداران خبره انگلستان و ویلز از تعدادی حسابدار ورزیده که از دانش و مهارتهای تخصصی برخوردار و در انجام وظایف حرفه ای خود ملزم به رعایت آئین رفتار حرفه ای مدونی بودند ، تشکیل گردید و به این ترتیب نمونه ای از نظام حرفه ای حسابداری پدیدار شد .

در امریکا اندیشه تدوین اصول و استانداردهای حسابداری در جهت حفظ منافع عامه به دنبال بحران اقتصادی با تشکیل کمیسیون اوراق بهادار و بورس نضج گرفت و این کمیسیون به عنوان مرجع استاندارد های حسابداری در امریکا تعیین شد . اما کمیته رویه های حسابداری انجمن حسابداران رسمی امریکا نخستین نهاد در بخش خصوصی بود که از سال ۱۹۳۹ به تهیه و انتشار بولتنهای تحقیقات حسابداری که در حکم استاندارد بود پرداخت و تا سال ۱۹۵۹ به این کار ادامه داد. البته قبل از آن انجمن حسابداران امریکا از سال ۱۹۳۶ بیانیه موقتی را درباره اصول حسابداری منتشر کرده بود . کوشش چهارده ساله هیات تدوین اصول حسابداری ، تداوم این فعالیت در مقیاسی بزرگتر بود . هیات تدوین استانداردهای حسابداری مالی که از سال ۱۹۷۳ با ترکیبی تازه و با حضور متخصصانی از نهادهای مختلف کار خود را آغاز کرد و همچنین ادامه دارد ، مرجع کنونی استاندارد های حسابداری در امریکاست و تایید کمیسیون اوراق بهادار و بورس از استانداردهای تهیه شده توسط این هیات ، به آنها اعتبار و اقتدار بخشید . با این حال ، کمیسیون اوراق بهادار و بورس ، دستورالعملهایی اجرایی متعددی را در مورد حسابداری شرکت های سهامی عام و شرکت هایی که در بورسهای امریکا پذیرفته می شوند ، صادر کرده است و می کند . علاوه بر این، انجمن حسابداری امریکا و انجمن ملی حسابداران امریکا نیز نشریات ارزنده ای درباره مبانی نظری ، اصول و استانداردهای حسابداری در طول دهه های گذشته منتشر کرده اند که به تحقیقات و اظهار نظر های پیشگامان و صاحب نظران حسابداری در امریکا متکی است و منبع با اهمیتی را برای تدوین کنندگان استانداردها و درک مفاهیم و استانداردهای حسابداری در امریکا فراهم می کند.

دیگر کشور های صنعتی اروپا عمدتاً از طریق وضع قوانین به سامان دادن اصول و روشهای حسابداری پرداختند و در قوانین اغلب کشور های صنعتی اروپا رعایت اصول بنیادی حسابداری الزام آور ، فرم و محتوای گزارشهای مالی ، مقرر ونحوه حسابداری برخی فعالیت های عمده ،

تعیین گردیده است. از جمله در فرانسه اغلب اصول بنیادی حسابداری در قانون تجارت آمده است و مقررات خاصی در مورد فهرست حسابها و گزارشهای مالی وضع گردیده است که شکل و محتوی صورتهای مالی اساسی را تعیین می کند و علاوه بر این هیات ملی حسابداری عهده دار تعیین رویه های حسابداری و تفسیر رسمی احکام قانونی درباره حسابداری است و انجمن خبره و مجاز فرانسه نیز انتشاراتی در مورد روشهای پیشنهادی حسابداری دارد.

از دهه ۷۰ با اوجگیری بی سابقه تجارت و بازرگانی در سطح بین المللی گرایش به هماهنگ سازی استاندارد های حسابداری پدید آمد. تدوین استاندارد های بین المللی حسابداری در پایان این دهه نمونه بارزی از این گرایش است. اندیشه هماهنگ سازی استاندارد های حسابداری در سطح بین المللی، در هشتمین کنگره بین المللی حسابداران در سال ۱۹۷۲ مطرح و کمیته ای به نام کمیته همکاری بین المللی حرفه حسابداری ایجاد شد که بعداً به کمیته استاندارد های بین المللی حسابداری تغییر نام یافت. این کمیته، کار تدوین استاندارد های بین المللی حسابداری را برعهده دارد و تاکنون استاندارد هایی را نیز تدوین و عرضه داشته است.

پیشینه حسابداری در ایران به نخستین تمدنهایی بر میگردد که در این سرزمین پا گرفت و مدارک حسابداری متنوع و متعددی برای اداره امور حکومتی و اجرای فعالیت های اقتصادی ابداع شد که در پاسخ به نیازهای زمان، سیر تحولی و تکاملی داشته است و ممیزی املاک در تمدن ساسانی و تکامل حسابداری سیاق برای نگاهداری حساب درآمد و مخارج حکومتی در دوران سلجوقیان و نگهداری حساب فعالیت های بازرگانی به حساب سیاق، نمونه های بارز و پیشرفته آن است.

در ایران عرر حاضر اولین قانون که حرفه حسابداری و حسابرسی را به رسمیت شناخت قانون مالیات درآمد مصوب سال ۱۲۲۵ بود. در این نامه که برای همین قانون در سال ۱۳۴۰ توسط وزارت دارای تدوین شد، محاسب قسم خورده و کارشناس حساب مطرح گردیده است. از سالهای پیش برخی از اهل فن درصد تشکیل انجمن حسابداران و حسابرسان مستقل ایران بودند، نظیر آنچه که در بسیاری از کشورهای متری جهان وجود داشت. در مرداد ماه سال ۱۳۴۰ وزارت دارای بر اساس اختیارات حاصله از ماده ۳۳ قانون مالیات بر درآمد مصوب سال ۱۳۴۰، این نامه مربوط به تاسیس انجمن محاسبین قسقس خورده و کارشناسان حساب را به منظور تشکیل مرجع رسمی جهت رسیدگی به حسابها و دفاتر اشخاص و شرکتها و موسسان دیگر و اظهار نظر در اختلاف محاسباتی صادر کرد. انجمن در این ائین نامه "مستقل و دارای شخصیت حقوقی" معرفی شده است.

در دی ماه ۱۳۴۰ وزارت دارای در فراهم آوردن مقدمات تشکیل این انجمن پیشقدم شد و کمیسیونی را برای رسیدگی به صلاحیت داوطلبان عضویت انجمن مزبور تشکیل داد. ریاست

کمیسیون با نماینده وزیر دارایی و اعضای آن عبارت بود از: دادستان دیوان محاسبات، نمایندگان دادستان تهران، اتاق بازرگانی، کانون بانکها، بانک مرکزی ایران و سه نفر حسابدار متخصص. این کمیسیون به مدت ۹ ماه تقاضای داوطلبان را در مورد رسیدگی قرارداد پس از اخذ امتحانات لازم، نخستین اعضای انجمن را انتخاب کرد. اعضای مذکور به موجب حکم وزیر دارایی وقت به عنوان حسابداران قسم خورده شناخته شدند و در تیرماه ۱۳۴۲ نخستین جامعه حسابداران و حسابرسان ایرانی با ۳۶ نفر عضو، تاسیس و این جامعه به نام "انجمن قانونی محاسبین قسم خورده و کارشناسان ایران" به ثبت رسید. ماده اول اساس نامه انجمن، هدف از تشکیل آن را "مشکل ساختن حسابداران صلاحیت دار کشور و تربیت حسابداران خبره و تمرکز عمل کارشناسی حساب و تدوین اصول حسابداری و حسابرسی و اجرای دقیق موازین حرفه ای و اخلاقی توسط اعضای رسمی انجمن" تعریف میکند. انجمن قانونی محاسبین قسم خورده و کارشناسان حساب ایران تا خرداد ماه ۱۳۴۳ تنها جامعه حرفه ای حسابداران و حسابرسان ایرانی بود. در تاریخ ۳۰ خرداد ماه ۱۳۴۳ انجمن دیگری به نام "انجمن حسابداران ایرانی" تاسیس شد که هدف این انجمن نیز توسعه حرفه حسابداری و حسابرسی بود.

در قانون مالیات های مستقیم مصوب ۲۸ اسفند ماه ۱۳۴۵ مقرر شد که به منظور استفاده از نتایج حسابرسی، از میان حسابداران متخصص در امور رسیدگی به دفاتر و حساب سود و زیان و تراز نامه برای تشخیص درآمد مشمول مالیات مودیان، عده ای به عنوان "حسابداران رسمی" تعیین شوند. در بعضی از موارد، نتیجه رسیدگی این حسابداران رسمی مورد قبول وزارت دارای قرار گرفته است. به موجب همین قانون بود که کانون حسابداران رسمی با تعداد ۵۴ عضو به ثبت رسید. کانون حسابداران رسمی توسط هیات مدیره منتخب مجمع عمومی اداره می شد و وظیفه اصلی کانون، نظارت بر کار حرفه ای اعضا بود. کانون مزبور تا سال ۱۳۵۹ که شورای انقلاب مواد قانونی مربوط به حسابداران رسمی (مواد ۲۷۵ تا ۲۸۱) را ملغی اعلام کرد به کار خود ادامه داد و سپس در این سال منحل گردید.

در سنوات پس از انقلاب سازمان حسابرسی با تصویب قانون تشکیل مورخ ۱۳۶۲/۱۰/۵ و اساسنامه قانونی مصوب ۱۳۶۶/۶/۱۷ مجلس شورای اسلامی، عملاً فعالیت خود را از تاریخ ۱۳۶۲/۹/۱۶ با ادغام شرکت سهامی حسابرسی وزارت امور اقتصادی و دارایی و موسسه حسابرسی سازمان صنایع ملی و سازمان برنامه آغاز کرد. همچنین موسسات حسابرسی بنیاد مستضعفان و بنیاد شهید در تاریخ ۱۳۷۶/۱۲/۲۸ منحل و با کلیه امکانات و پرسنل از تاریخ ۱۳۶۸/۱/۱ به سازمان حسابرسی ملحق گردیدند. این سازمان طبق اساسنامه، مرجع تخصصی و رسمی تدوین اصول و ضوابط حسابداری و حسابرسی در سطح کشور تعیین شد.

همچنین قانون استفاده از خدمات تخصصی حسابداران ذیصلاح به عنوان حسابدار رسمی در بهمن ماه ۱۳۷۲ به تصویب رسید . به موجب این قانون به منظور اعمال نظارت مالی بر واحد های تولیدی ، بازرگانی و خدماتی و همچنین حصول اطمینان از قابل اعتماد بودن صورت های مالی واحد های مزبور در جهت حفظ منافع عمومی ، صاحبان سرمایه و دیگر اشخاص ذیحق و ذینفع ، به دولت اجازه داده می شود از خدمات تخصصی و حرفه ای حسابداران ذیصلاح استفاده نماید .

فهرست منابع:

عبدالکریم مقدم ، علی شفیع زاده « اصول حسابداری » انتشارات دانشگاه پیام نور

تهیه و تنظیم:

وبلاگ پسر کوچولو

<http://boylittle.wordpress.com>